

מודל לוגי ברמת מקבלי שירות: חניכים בפנימיות משרד הרווחה

מטרת העל: הכנה לחיים בוגרים ועצמאיים
ומימוש הפוטנציאל של הילד

מודל לוגי (Logic Model):

כלי עבודה ויזואלי שמסייע לנסח, לחשוף ולהציג תאוריית שינוי ואת רכיביה והקשרים ביניהם. הוא יכול לשמש לייצוג תוכנית התערבות ללקוח בודד, לייצוג "תוכניות סל" מובנות עבור מקבלי שירות שיש להם צרכים משותפים או השייכים לארגון אחד המטפל בהם, וכן בהתייחס לאוכלוסיות יעד רחבות. כמו כן, המודל הלוגי יכול לשמש, עבור מהלכים ארגוניים ובין-ארגוניים המתוכננים או המתקיימים לצורך שיפור השירות והגברת איכותו.

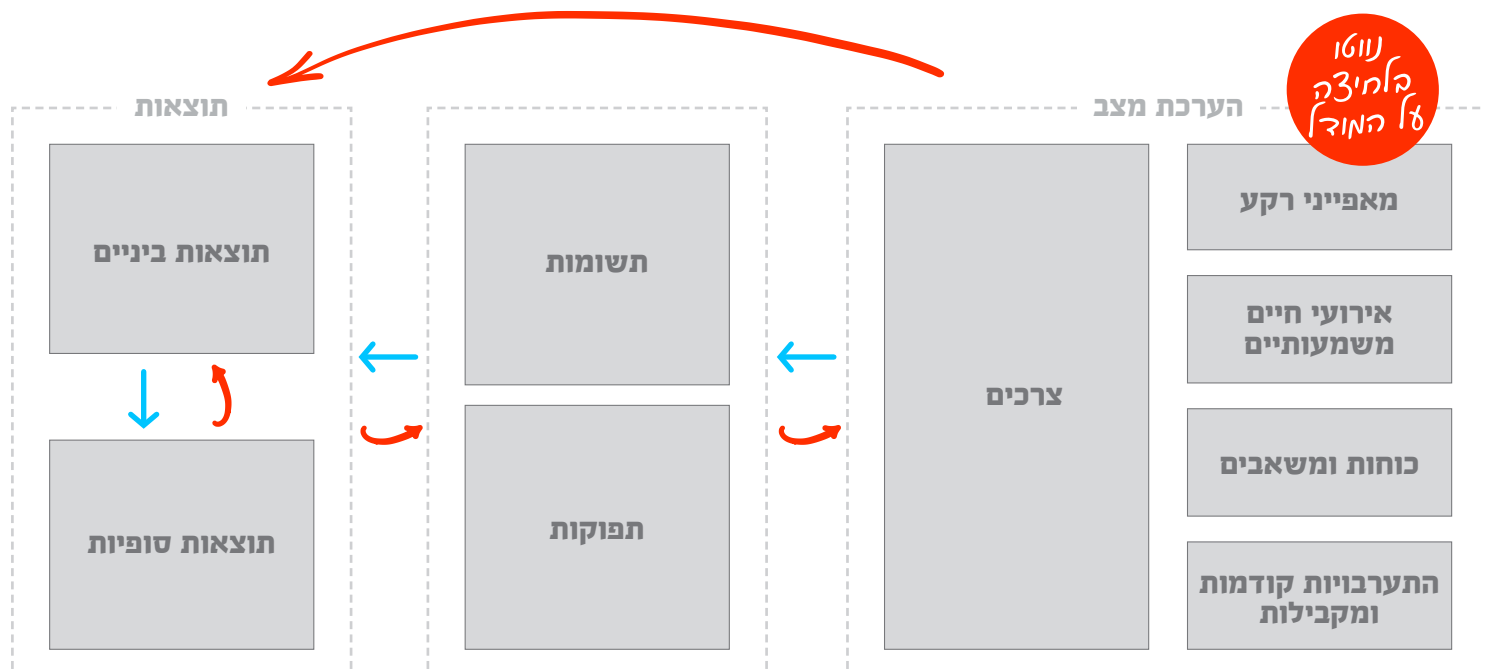
במודל הלוגי שתי מערכות חיצים:

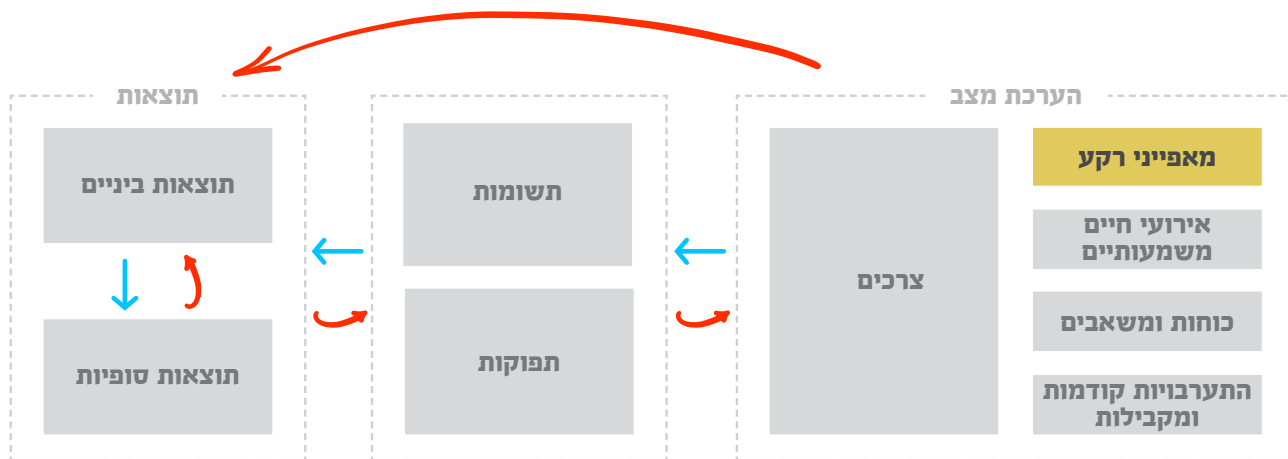
חיצים אדומים:

מייצגים את תהליך חקירת תאוריית השינוי לפי החשיבה התוצאתית. מתחילים בזיהוי מקבלי השירות – מי שעבורם ולמענם נועדה ההתערבות. בכלל זה מגדירים את מאפייניהם וכוחותיהם וכן בוחנים התערבויות קודמות ואת מידת הצלחתן אם הוערכו; ממשיכים להגדרת הצרכים. אלו שבמוקד ההתערבות המתוכננת ולצידם אלו שאינם במוקד; מתוכם גוזרים את התוצאות הרצויות ואת אבני הדרך להשגתן (תוצאות ביניים); ורק לאחר מכן בוחרים את התפוקות להשגת התוצאות ומעריכים את עלותן – התשומות.

חיצים כחולים:

המהלך הכרונולוגי ליישום תאוריית השינוי. מערכת מקבלי השירות או הארגון – מאפייניה, כוחותיה וההתערבויות הקודמות, התשומות (המשאבים הנדרשים), התפוקות המתבצעות במסגרת אותם משאבים ושבאמצעותן צפוי שיושגו תוצאות הביניים והתוצאות הסופיות.

מאפייני רקע

נתונים על אודות הפרט, המשפחה, משתתפי תוכנית או הארגון, שאינם מושא תוכנית ההתערבות והם אינם צפויים להשתנות בעקבותיה, אך יש להם חשיבות בעת תכנון ההתערבות ושיש לבחון את השפעתם על יישום ההתערבות ועל השגת תוצאותיה.

מאפייני חניך

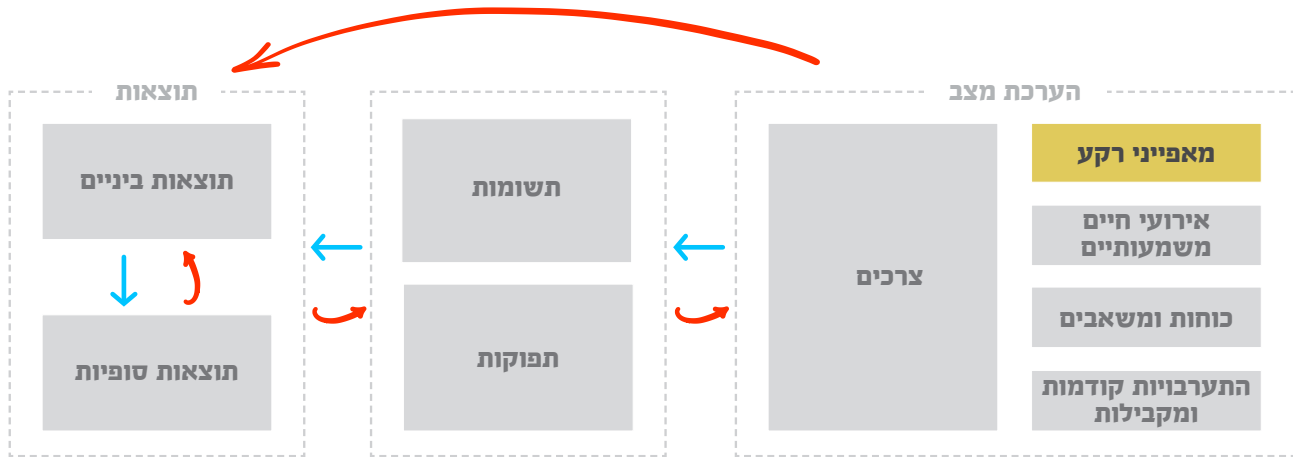
- מגדר (בן/בת/אחר)
- גיל
- קבוצת אוכלוסייה
- רמת דתיות
- הגדרה עצמית כלהטב"ק
- ארץ לידה (ושנת עלייה)
- מעמד חוקי
- אימוץ
- יתמות
- מוגבלויות / לקויות (קוגניטיבי, חושי, פיזי)
- רגישות או אלרגיה (למזון, לתרופות, למתכות)
- הפרעה פסיכיאטרית
- הפרעת קשב וריכוז
- לקויות למידה (נסיבות טבעיות או שלא)
- פגיעה מינית באחר
- אירוע טראומטי (למשל, פגיעה מינית, עדות למוות של אדם במשפחה או של אדם משמעותי אחר, אירועים ביטחוניים, חטיפה)

מאפייני המשפחה

- מגדר הורים
- רמת דתיות
- מצב משפחתי של ההורים
- משפחה מורכבת
- ארץ לידה (ושנת עלייה)
- עיסוק הורים
- מספר אחים במשפחה
- מוגבלות או הפרעה פסיכיאטרית של ההורים
- מוגבלות או הפרעה פסיכיאטרית של בני משפחה
- אחרים בבית, לרבות אחים
- אשפוז ממושך או מחלה קשה של ההורים
- אשפוז ממושך או מחלה קשה של בני משפחה
- אחרים בבית, לרבות אחים
- מעצר או מאסר של ההורים
- מעצר או מאסר של בני משפחה אחרים בבית, לרבות אחים
- הורים מטופלים במסגרת חוץ-ביתית
- אחים מטופלים במסגרת חוץ-ביתית
- משפחה נפגעת עבירה פלילית חמורה

מודל לוגי ברמת מקבלי שירות: חניכים בפנימיות משרד הרווחה

מאפייני רקע - המשך

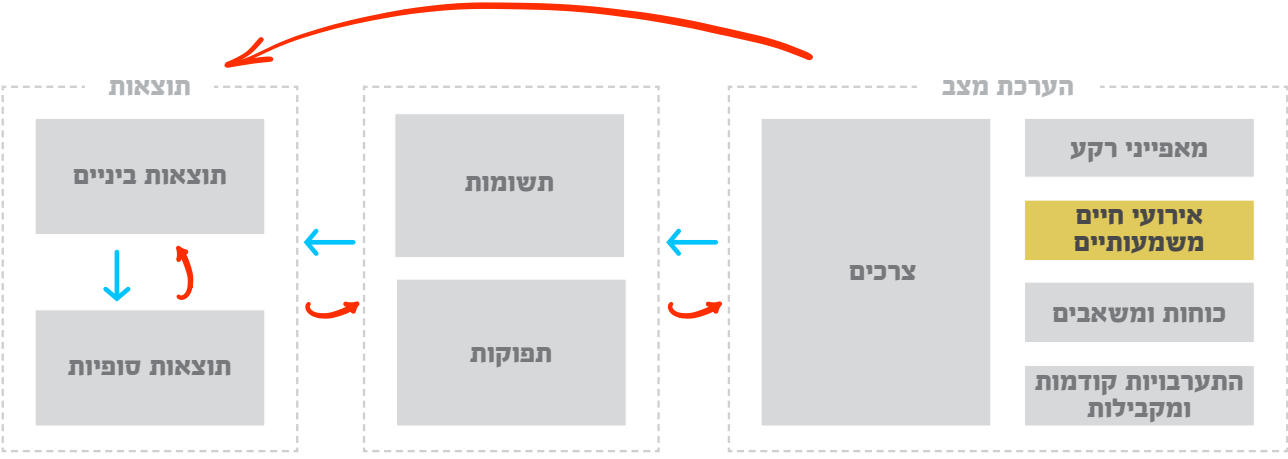
נתונים על אודות הפרט, המשפחה, משתתפי תוכנית או הארגון, שאינם מושא תוכנית ההתערבות והם אינם צפויים להשתנות בעקבותיה, אך יש להם חשיבות בעת תכנון ההתערבות ושיש לבחון את השפעתם על יישום ההתערבות ועל השגת תוצאותיה.

מאפייני קהילת מוצא

- היעדר תשתיות של שירותים חברתיים (בריאות, חינוך, רווחה)
- איום ביטחוני
- קהילה מסוגרת ומבודדת
- סביבה עבריינית

מאפייני מסגרות

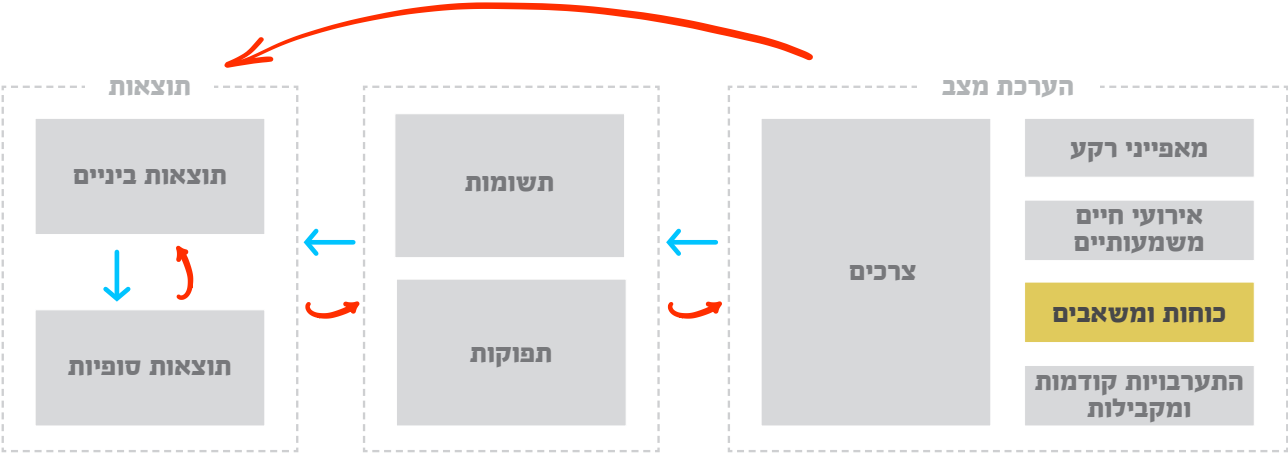
- סוג הפנימייה (מעורף/עוגן/מעוז) ומודל הטיפול (קבוצתי/ הורי)
- מחוז
- רשות
- מומחיות טיפולית של הפנימייה (למשל: טיפול בפגיעה מינית)

אירועי חיים משמעותיים

חוויית מכוונות שעשויות להשפיע על הצרכים ועל דרכי ההתערבות.

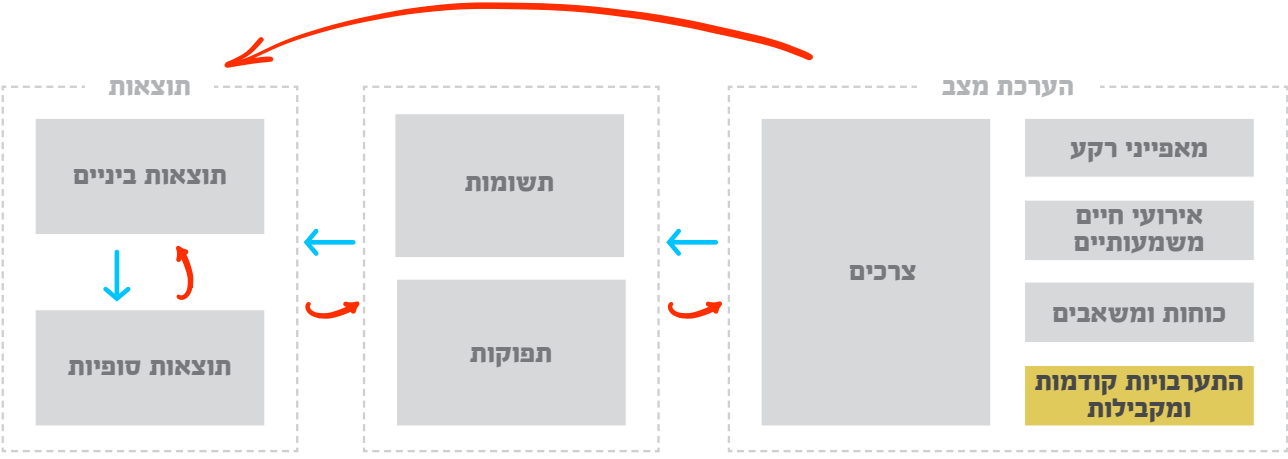
- מעצר או מאסר
- תיקים כליליים של החניך
- חזרה בתשובה/יציאה בשאלה
- היריון
- היסטוריה של פגיעה עצמית או ניסיונות אובדניים
- אובדן של בן משפחה או אדם משמעותי אחר (נסיבות טבעיות או שלא)
- פגיעה מינית באחר
- אירוע טראומטי (למשל, פגיעה מינית, עדות למוות של אדם במשפחה או של אדם משמעותי אחר, אירועים ביטחוניים, חטיפה)

כוחות ומשאבים

כוחות ומשאבים אישיים, בין-אישיים וסביבתיים קיימים שיש להתחשב בהם בעת תכנון ויישום ההתערבות, לצד כאלה שפיתוחם וחיזוקם הוא חלק מהתוצאות.

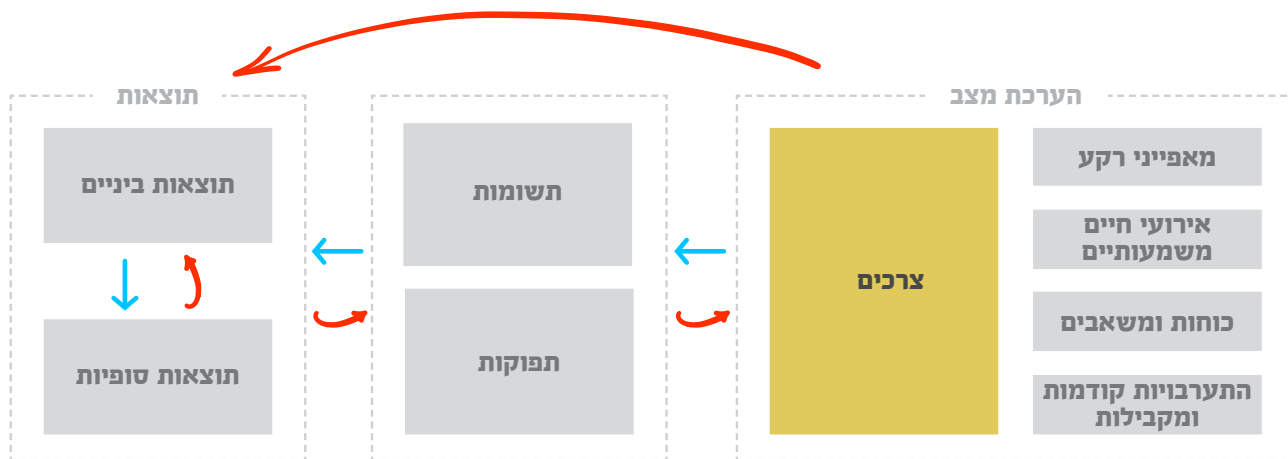
- **כישורים רגשיים** (תפיסה עצמית חיובית ותחושת מסוגלות, תחושת תקווה, הכרה בקשיים, מוטיבציה ורצון לשינוי, הפגנת יוזמה, יכולת שיפוט והבחנה בין טוב לרע, הבעת רגשות, משמעת עצמית, יכולת הסתגלות, התמדה, התרחקות ממצבים מסוכנים)
- **כישורים חברתיים** (דאגה לזולת, מנהיגות וכריזמה, יכולת יצירת קשר קרוב)
- **מצוינות** (כישורי למידה, כישורים טכניים, כישרונות, יכולת הבעה בעל פה, יכולת הבעה בכתב)
- **קשר עם המשפחה** (המשפחה משתפת פעולה, המשפחה כמקור תמיכה לחניך, יש דמויות משמעותיות מתוך המשפחה)
- **קשר עם גורמי טיפול וחינוך** (יכולת לבקש עזרה, נכונות לשתף פעולה עם תוכנית ההתערבות, יכולת לקבל סמכות)

התערבויות קודמות ומקבילות

ניסיונות קודמים ומקבילים לטפל בצרכים או להשיג את התוצאות.

- אשכנז פסיכיאטרי
- מסגרת חוץ-ביתית (פנימייה, אומנה, חסות הנוער, מקלט לנשים נפגעות אלימות וילדיהן)
- טיפול בקהילה (למשל: טיפול רגשי/נפשי, מרכזי שהייה - מועדוניות, פנימיות יום, מרכזים חכמים, קידום נוער, מענים מתחום הרווחה, טיפול כרה-רפואי, מעקב או טיפול התפתחותי)
- טיפול תרופתי (פסיכיאטרי / קשב וריכוז / פיזיולוגי)
- מעורבות של חוק נוער (טיפול והשגחה)
- הופעל חוק נוער על ילדים אחרים במשפחה
- המשפחה מקבלת סיוע מגורמים מקצועיים ומארגונים בקהילה

צרכים

הבעיות, הדאגות או הקשיים של מקבלי השירות או הארגון, שהם לפי רוב הסיבה לקיום ההתערבות ומוקדיה ומתוכם יגזרו התוצאות הרצויות. הצרכים ינוסחו במונחים של חסר, ריבוי וקושי, או כמצב בעייתי טעון שינוי. חשוב להבחין בין צרכים שהם במוקד ההתערבות ובין צרכים נוספים של מקבלי השירות או המערך הארגוני.

תחום משפחתי

בעיות ביחסים בין החניך ומשפחתו

- נעדר עורך משפחתי
- מעורבות נמוכה של ההורים / המשפחה המלווה
- קשיים בסמכות ההורית
- קשיים ביחסים בין ילדי המשפחה
- נסיגה רגשית והתנהגותית בעקבות קשר או מפגש עם ההורים / המשפחה המלווה

פגיעות בחניך בהווה

- הזנחה (בתחום הפיזי, הרגשי, הקוגניטיבי, החברתי)
- קורבנות לאלימות במשפחה (פיזית, מינית, נפשית-רגשית, כלכלית)
- עדות לאלימות במשפחה (פיזית, מינית, נפשית-רגשית, כלכלית)
- עדות לעבריינות

החניך כפוגע בהווה

- הפעלת אלימות כלפי ההורים או האחים (פיזית, מינית, נפשית-רגשית, כלכלית)

צרכים נוספים במשפחה

- עוני ומצוקה כלכלית (בעיות דיור, חוסר בציוד בסיסי בבית, אי-ביטחון תזונתי)
- חוסר יציבות בהרכב משק הבית

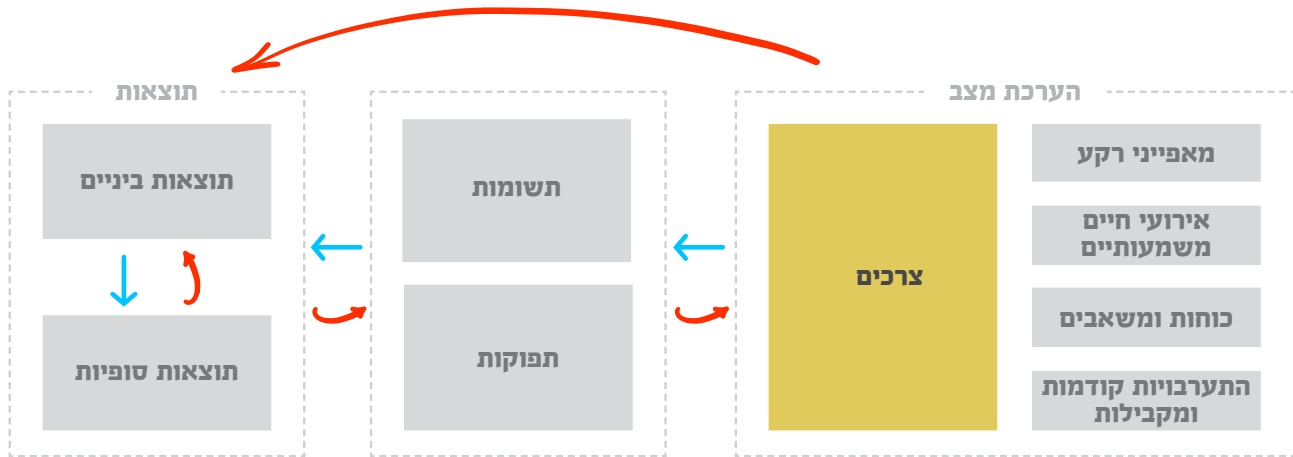
תחום התנהגותי

- התמכרויות או שימוש (צריכת אלכוהול, שימוש בחומרים ממכרים, התמכרויות התנהגותיות)
- שוטטות
- התנהגות סיכונית (מעורבות בקטטות ובתגרות, בריחות, משחקים מסכני חיים, חבירה לעוברי חוק, הצתת שריפות/משחק באש, התנהגות מסכנת ומסתכנת ברשת)
- התנהגות מינית מסוכנת ומסתכנת
- התנהגות מנוגדת לחוק (אלימות מינית, אלימות פיזית, ונדליזם, סחר בסמים, עבירות תנועה)
- בעיות בתחום התזונה ודימוי הגוף (הימנעות מאכילה, אכילת יתר, אגירת מזון, הישקלות חוזרת ונשנית)

תחום לימודי-חינוכי-תעסוקתי

- ניתוק ממסגרת לימוד
- פערי לימוד
- קושי בתפקוד במסגרת לימוד - תלמידאות (היעדרויות, איחורים, אי-ביצוע מטלות, בעיות משמעת, ריבוי מעברים בין מסגרות)
- קושי בתפקוד במסגרת תעסוקה (ריבוי מעברים בין מקומות עבודה, קושי לעמוד בדרישות מקום העבודה, קושי לקבל את סמכות המעביד, הפרעה למהלך העבודה התקין)

צרכים - המשך

הבעיות, הדאגות או הקשיים של מקבלי השירות או הארגון, שהם לפי רוב הסיבה לקיום ההתערבות ומוקדיה ומתוכם יגזרו התוצאות הרצויות. הצרכים ינוסחו במונחים של חסר, ריבוי וקושי, או כמצב בעייתי טעון שינוי. חשוב להבחין בין צרכים שהם במוקד ההתערבות ובין צרכים נוספים של מקבלי השירות או המערך הארגוני.

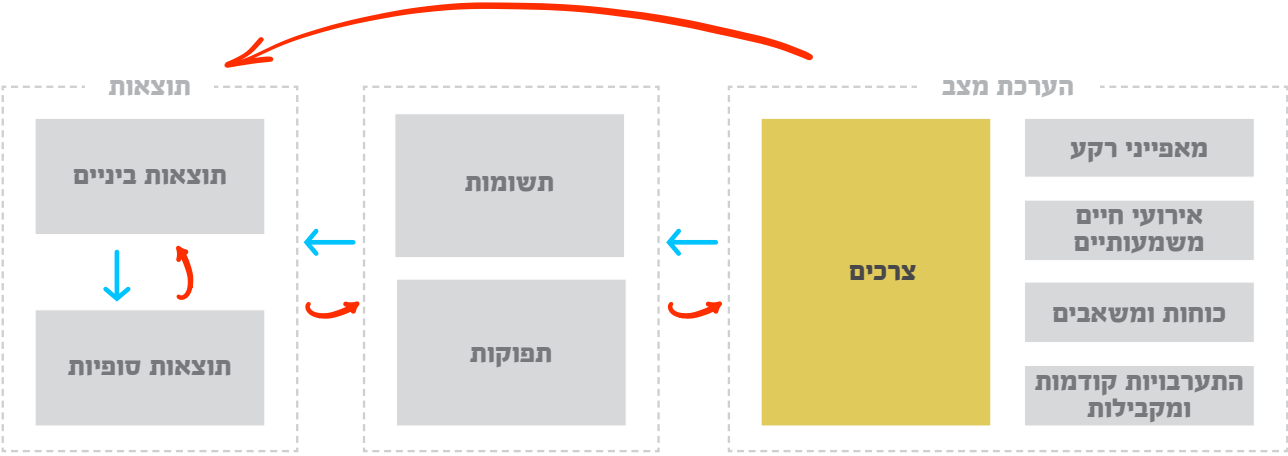
- עבריינות של אחד מבני המשפחה
 - התמכרות של אחד מבני המשפחה לאלכוהול או לסמים או להימורים
 - הימצאות אחד מבני המשפחה במעגל הזנות
 - השתייכות של אחד מבני המשפחה לכת
 - קונפליקט בעצימות גבוהה בין ההורים
 - בדידות והיעדר מקורות תמיכה לא פורמליים
 - התנהגות שלא בהתאם לגיל (ילדותית / בוגרת-הורית)
 - קושי לתת אמון
 - סומטיזציה
 - קושי בשליטה על סוגרים שלא על בסיס פיזיולוגי
 - פגיעה עצמית ומסוכנות לעצמם (השחתת הגוף, אובדנות)
 - התנהגות חזרתית כפייתית
 - משבר זהות

תחום רגשי-נפשי

- מתח ועצבנות, חוסר שקט עד התקפי זעם
- בלבול עד ניתוק מן המציאות
- מצב רוח ירוד
- ערך עצמי נמוך
- האשמה עצמית
- ייאוש, חוסר אונים
- אימפולסיביות
- קושי לדחות סיפוקים
- הימנעות ממקומות או ממצבים
- היצמדות למבוגרים

תחום חברתי

- הדרה חברתית
- בריונות
- הימנעות מציצת קשרים חברתיים
- קושי בשימור קשרים חברתיים
- קשר עם ילדים שלא מקבוצת הגיל
- קשר עם עוברי חוק / כנופייה

צרכים - המשך

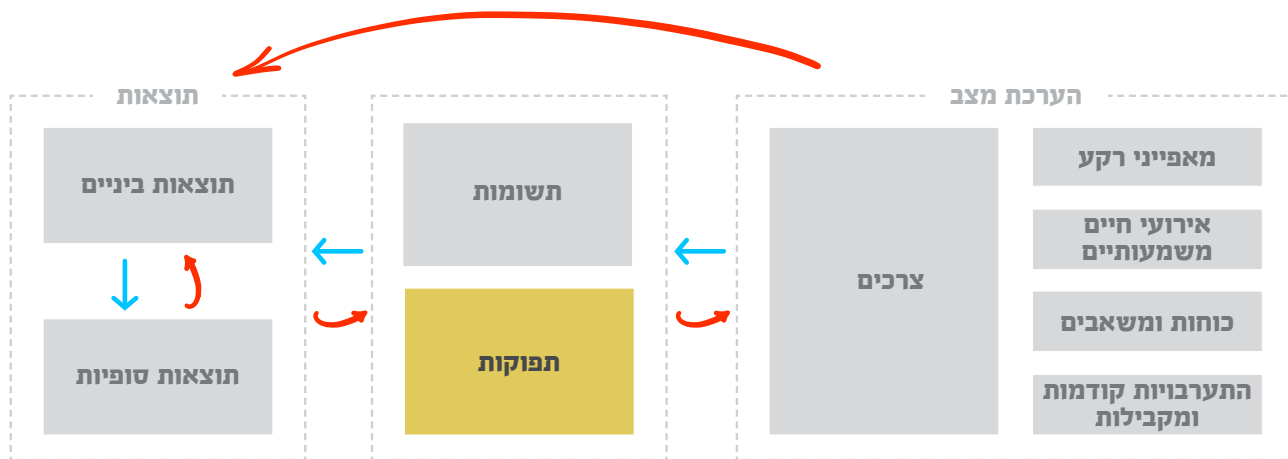
הבעיות, הדאגות או הקשיים של מקבלי השירות או הארגון, שהם לפי רוב הסיבה לקיום ההתערבות ומוקדיה ומתוכם יגזרו התוצאות הרצויות. הצרכים ינוסחו במונחים של חסר, ריבוי וקושי, או כמצב בעייתי טעון שינוי. חשוב להבחין בין צרכים שהם במוקד ההתערבות ובין צרכים נוספים של מקבלי השירות או המערך הארגוני.

תחום הבריאות-פיזי

- קורבנות לאלימות מחוץ למשפחה (פיזית, מינית, כלכלית, רגשית-נפשית)
- קורבנות לפגיעה ברשתות החברתיות (מינית, כלכלית, רגשית-נפשית)
- השתייכות לכת פוגענית
- הימצאות במעגל הזנות

תחום בריאות-פיזי

- קושי בשליטה על סוגרים על בסיס פיזיולוגי (שאינו נפשי)
- קושי בטיפול אישי ושמירה על היגיינה (למשל: רחצה, הלבשה, שימוש בשירותים, היגיינת שיניים)
- מרבה להיפצע / נוטה לתאונות
- חוסר היענות להנחיות רפואיות (למשל: נטילת תרופות, שימוש בעזרי שמע/ראייה)
- יש עיכוב התפתחותי
- יש הפרעה בדיבור (למשל, גמגום)
- יש עיכוב שפתי
- יש קשיים בשינה (קושי להירדם, קושי לקום בבוקר, התעוררויות רבות בלילה)
- תזונה לא מספיקה או לא מאוזנת

תפוקות

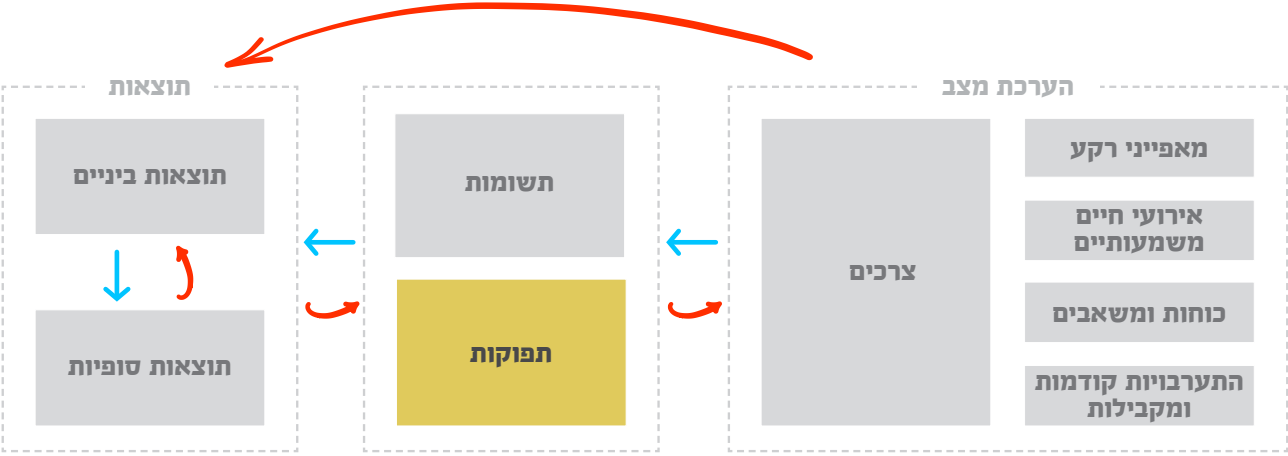
הפעילויות והאסטרטגיות הנכללות בתוכנית ההתערבות ושבאמצעותן פועלים כדי לקדם את השגת התוצאות, ובכלל זאת הסוג, ההיקף, וההדגשים המקצועיים והאתיים. יש להבחין בין אסטרטגיות התערבות ברמת מקבלי השירות ובין אלו המתקיימות ברובד הארגוני.

פעולות ואסטרטגיות לטווח הארוך

- ותק בפנימייה
- יש קשר מתמשך ושוטף עם משפחת החניך
- סיוע בקיום קשר עם אחאים
- הסדרת יציאת החניכים לחופשות
- הקניית כישורי חיים בסיסיים
- הקניית כישורים לחיים עצמאיים לשכבה הבוגרת
- המשך ליווי ותמיכה למסיימים ולבוגרים
- סנגור ומיצוי זכויות (למשל: בתחום לימודי, הביטוח הלאומי)
- שימוש בגישות טיפוליות-חינוכיות מותאמות
- שיחות טיפוליות פרטניות
- טיפול קבוצתי
- התערבות טיפולית משפחתית
- שיחות משוב / שיקוף תקופתיות (פרטניות, קבוצתיות או משפחתיות)
- טיפולי חוץ (למשל: גמילה, אשפוז רפואי, אשפוז פסיכיאטרי)
- שילוב במסגרת לימוד מתאימה (חינוך רגיל / חינוך מיוחד; בתוך הפנימייה או מחוצה לה)
- שיעורים לתגבור לימודי, סיוע לימודי

פעולות בטווח הקצר (3 חודשים ראשונים) – קליטה

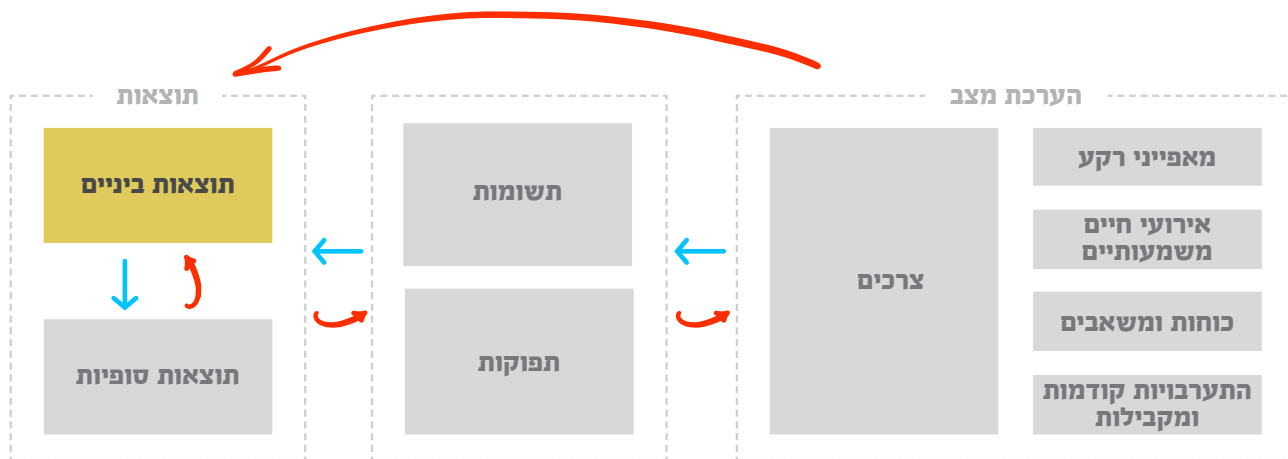
- איסוף מידע ממקורות שונים
- יישוג
- סיוע בקליטה והתאקלמות במסגרת הפנימייתית
- סיוע בהכרות עם הסביבה מחוץ לפנימייה
- יצירת שגרת יום יום עבור החניך
- סיוע בהתאקלמות במסגרת הלימודית
- מעקב רפואי וטיפול בבעיות רפואיות
- גיוס המשפחה
- יצירת רצף טיפולי וחינוכי בתוך הפנימייה
- יצירת רצף טיפולי וחינוכי מחוץ לפנימייה
- מינוי אפוטרופוס (קיומו וסוגו)
- איתור משפחה מלווה

תפוקות - המשך

הפעילויות והאסטרטגיות הנכללות בתוכנית ההתערבות ושבאמצעותן פועלים כדי לקדם את השגת התוצאות, ובכלל זאת הסוג, ההיקף, וההדגשים המקצועיים והאתיים. יש להבחין בין אסטרטגיות התערבות ברמת מקבלי השירות ובין אלו המתקיימות ברובד הארגוני.

- קורסים והכשרה מקצועית-תעסוקתית
- הסדרה וליווי עבודה בתוך הפנימייה או מחוצה לה
- חוגים, פעילויות פנאי, העשרה והפגה
- הסדרה וליווי התנדבות בתוך הפנימייה או מחוצה לה
- מענים רפואיים (למשל: מעקב וטיפול על ידי אחות, מעקב וטיפול על ידי פסיכיאטר, מעקב וטיפול על ידי דיאטנית, טיפול שיניים, טיפול במחלות כרוניות)
- מענים במקצועות הבריאות (למשל: מרפא בעיסוק, קלינאי תקשורת, פיזיותרפיסט)

תוצאות ביניים

אבני הדרך שהן תנאי הכרחי להשגת התוצאות הסופיות. הן מתייחסות לשינויים הנדרשים בקרב מקבלי השירות עצמו ובסביבתו. כאשר אבני הדרך הנדרשות להשגת התוצאות הסופיות הרצויות הן במערכת הארגונית המטפלת, בעובדים או בממשק עם מערכות מקבילות, הן יכונן "תוצאות ביניים ארגוניות".

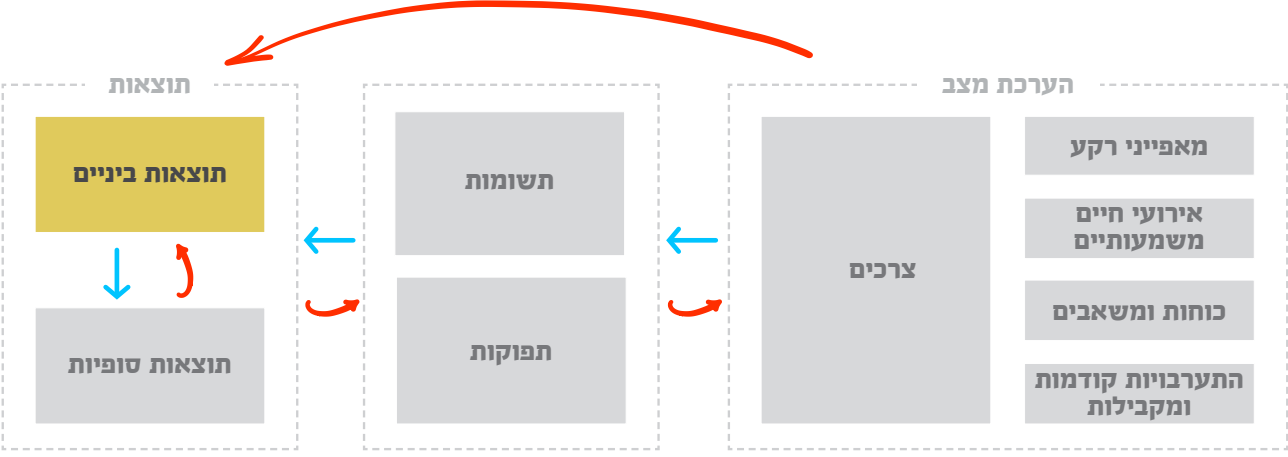
תוצאות ביניים – אבני דרך

- הוגברה המודעות לקשיים ולבעיות
- הוגברה המודעות לגורמי סיכון ומיושמות אסטרטגיות להימנעות
- הוגברה מוטיבציה לשינוי
- הוגברו החוסן הנפשי והאמונה בתחושת המסוגלות האישית
- הוגברה החשיפה למודלים חיוביים לחיקוי והשראה
- הוגברו יכולות מתן אמון
- בוסס קשר של אמון עם צוות המסגרת
- הוגברה תחושת השייכות לפנימייה
- החניך מוגן מפני כגיעה, ניצול והזנחה בפנימייה ומחוצה לה
- הוגברה תחושת המוגנות והביטחון של החניך בפנימייה
- חוזק הקשר המיטיב עם המשפחה
- המשפחה מגויסת, תומכת ושותפה לתהליך הטיפול
- בוססה תפיסה מציאותית של המשפחה, יכולותיה והקשרים עימה

תוצאות לטווח קצר – התאקלמות מיטבית של החניך במסגרת

- החניך מוגן מפני כגיעה, ניצול והזנחה
- הוגברה תחושת המוגנות והביטחון של החניך
- הוגברה ההסתגלות החברתית, הרגשית, הלימודית וההתנהגותית של החניך (מכיר את הכללים במסגרת, מייצר קשרים חברתיים, משתלב בתהליך הלימודי)
- הוגברה תחושת הבעלות (ownership) של החניך על הסביבה הפיזית
- הוגברה ההיכרות של החניך עם הסביבה הפיזית מחוץ לפנימייה
- לחניך שגרה יום-יומית בפנימייה
- לחניך הרגלי היגיינה בסיסיים
- הוגברה תחושת השייכות של החניך למסגרת הלימוד
- בעיותיו הרפואיות של החניך מטופלות
- משפחת החניך נרתמת לתהליך ומשתפת פעולה
- מקודמת בניית יחסי אמון בין החניך ובין צוות המסגרת (מדריכים, רכזים, גורמי טיפול, אם הבית)
- לחניך קורת גג בטוחה וצרכיו הבסיסיים מסופקים בזמן חופשות (פנימייה, משפחה מארחת)

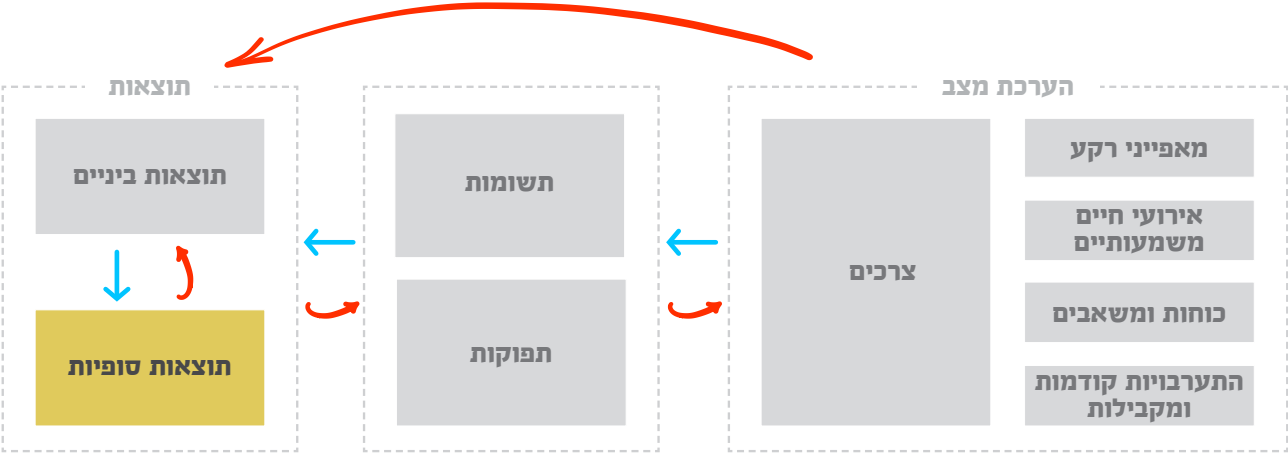

תוצאות ביניים - המשך

אבני הדרך שהן תנאי הכרחי להשגת התוצאות הסופיות. הן מתייחסות לשינויים הנדרשים בקרב מקבל השירות עצמו ובסביבתו. כאשר אבני הדרך הנדרשות להשגת התוצאות הסופיות הרצויות הן במערכת הארגונית המטפלת, בעובדים או בממשק עם מערכות מקבילות, הן יכונן "תוצאות ביניים ארגוניות".

- הוגברו מקורות התמיכה
- הוגברו מיומנויות מול קבוצת השווים (למשל: יצירת קשר חברי, השתלבות בקבוצה, הבנת רגשות של אחרים)
- הוגברו מיומנויות של השתייכות לחברה (למשל: דאגה ואכפתיות לזולת, מעורבות חברתית, גילוי יוזמה למען הכלל)
- הוגברו מיומנויות לימוד ותעסוקה
- הוגברה האוריינות הדיגיטלית (שימוש במחשב, דואר אלקטרוני)
- הוגברו ידע ומיומנויות להתנהלות כלכלית
- הוגברה החשיפה של החניך לתחומי עניין מגוונים
- הוגברה החשיפה של החניך למוסדות להשכלה גבוהה
- הוגבר מיצוי הזכויות
- הוגברה ההיענות לטיפול בבעיות בריאותיות-פיזיות ולהנחיות רפואיות

תוצאות סופיות

השינויים שההתערבות מנסה לקדם ושלשמם נועדה. לרוב, הן תמונת ראי של הצרכים שבמוקד והן מגדירות את מהות השינוי ואת מגמתו.

- ההתנהגות של החניך השתפרה (למשל: סדר יום קבוע, התנהגות בהתאם לכללים המקובלים, גמילה מהתמכרויות)
- המצב החברתי של החניך השתפר (למשל: קיומה של קבוצת שווים מיטיבה, היכולת ליצור קשרים משמעותיים עם בני גילו השתפרה, הופחתו התנהגויות חברתיות פוגעניות, השתלבות במעגלים חברתיים - קהילה, חברים)
- המצב הרגשי-נפשי של החניך השתפר (למשל: הופחתה המצוקה הרגשית, ההערכה העצמית ותפיסת החוללות העצמית עלו, פחתה הפגיעה העצמית)
- המצב המשפחתי של החניך השתפר (למשל: השתפר הקשר בין החניך להוריו, השתפר הקשר בין החניך לאחיו, הופסקה ההתעללות וההזנחה, יש עורף משפחתי תומך או תחליפו)
- המצב הלימודי-חינוכי-תעסוקתי של החניך השתפר (למשל: החניך השתלב או שיפר את התפקוד במסגרת הלימוד או התעסוקה או הפנאי או המסגרת הצבאית / השירות הלאומי, ההישגים הלימודיים השתפרו)
- המצב הבריאותי-פיזיולוגי של החניך השתפר (למשל: התקבל מענה מלא ומותאם לבעיות בריאות, השמירה על היגיינה והרגלי בריאות השתפרה)
- הופסקו הפגיעות מידי זרים (פגיעות פיזיות, מיניות, נפשיות וכלכליות)